

ШЫН

1965 ч.
ОКТАБРЬ
16
СҮББОТА
№245 (6262).

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Өртөө 2 көп.

Партия-ажыл-агый активиниң хуралы

Дүү СЭКП Кызыл хооромунун хуралдар залына республиканың партия-ажыл-агый активиниң хуралы болуп эртен. Хуралга «СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунун ажылынын түңнелдери болгаш областың партия-ажыл-агый активиниң соругдарынын дугайында» илеткеди СЭКП Тыва обкомунун бирги секретары аш Тома кылган.

Эш Токанын илеткелиниң сөөлүндө санал-онал солчушкуну эгелээ. Аңаа СЭКП Кызыл хооромунун бирги секретары аш Киселев, «Тыва даг-дугу» комбинаттың директору аш Ондар, Тыва авторгеледин начальниги аш Антхышев, күрбаныктың республика контролзының эргелекчиси аш Налужный, республиканың

амыдырал-хандырылга эргелединиң начальниги аш Дармаа, «Кызыл тузуг» эргелединиң парторганизация секретары аш Тогонов, Тыва даг-дуга комбинаттың директору аш Торонов болгаш өн-даа эскелер сес ап, чүве чуталашкан.

Улетпүрү удурутун ажидери, планнаашкыны болгаш материалдыг сонурталды белидериниң аргаларына база бүүдүрүлгелериниң боду баш миннир чоруун калбартканы коммунистерниң, бүгү совет улустун онза сонурталын бөлүргөн. Ша-ла ныйыг улуг сонуртал бистиң республиканың партия-ажыл-агый активиниң хуралынын киржикчилериниң санал-оналдарынын үеинде илереп турган.

СЭКП обкомунун пленуму

СЭКП Тыва обкомунун пленуму болуп эртен. Пленум ийи айтыргыны чуталашкан көргөн. 1. областың партия-ажыл-агый активиниң элчеглиг XII конференциянын чымылдар дугайы. 2. Организастыг айтыргы.

Партияның элчеглиг XII област конференциянын 1966 чылдың февраль 12-де чымылдар деп СЭКП обкомунун пленуму шийитилген.

Конференцияны чүп айтыргынын мөөк дараазында кылдыр бадылаан:

1. СЭКП обкомунун ажылынын дугайында өткөт.

2. Партияның област организастыгынын ревизия комиссиясынын ажылынын дугайында өткөт.

3. СЭКП обкомунун болгаш ревизия комиссиясынын сонугдалары.

4. СЭКП-ниң XXIII съездинде делегаттар сонугуру.

Партияның област конференцияныкта төлөөлөгенин нормазын моон адаанда кылдыр доктааткан: партияның 18 кежигүүнүдөн бадылаар эргелиг бир делегат болгаш партия кежигүүнүгө 18 кандидаттан чөвүлээр эргелиг бир делегат.

СЭКП обкомунун пленуму аш В. Д. Дорун-оолду СЭКП Тыва обкомунун административтик болгаш сан-хон

ПЛЕНУМУНУҢ МАТЕРИАЛДАРЫН КАЛБАА-БИЛЕ ПРОПАГАНДАЛААР

САЛБЫРДА ӨӨРЕНИП ТУРАР

Бержеэкиниң 7 шах четкелек. Холдарында кызырааштар, солчунар тутуулаан анык-даа, назылай-даа берген кижилер шлолаже кирип кээп-ле тур. «Улуг класс бо-ла болгаш, борта олуртуптар-дыр» — деп, белгиленири шкоданын бир башкы-аа чалап олурту. Класс додуру олуртупкан бичи өөреникчилер дөг. белгиленири парталарда, мыда салып каан санайларда ийи-ийи, үш-үш кылдыр олуртуптар.

Бөгүгү кичээлинеке ам сентябрь Пленумунга санаа берген СЭКП ТК-ның Бирги секретары аш Л. И. Бержеэкиниң чуталаш-биле болгаш Пленумунга доктаалы-биле таныжар бис — деп, пропаганда Сат Дашович өлөш-оол чуталаш эгелдере, намдык кижилер бижип, а чамдыктары кичээлгеги диниал эгелдери.

Инциалдыр «Шекпээр» совхозтун Биче-Тей салбырының партия чымылшыкынын шкоданынын политкучады ам үш улаа эгелдери ол. Кичээли диниакчылар ам партияны ТК-ынын сентябрь Пленумунун материалдарын долу өөренип дооканнар. Өөренип тураларынын аразында башкылар, ажылчылар, механизаторлар, салгыкчылар, поварлар дээш бандыг кижилер чок дээр.

Кичээлдерин дади артемниң анык башкы Сат өлөш-оол кончук билдингир, тодаргай чижектер-биле көргүзүп тургаш, эрттирип турар. Эч алынгыч март Пленумунун шийитилгелериниң үжүр-дузанынын дугайында аш Бержеэкиниң чуталаш тайылбырлап тургаш, пропаганда совхозтун бо чылды кээде ажыл-агыйга чедишкенин чижектеп чуталаш. Чүл дээр, совхоз бо чылды чөр ажулган элаан салбыра-лып тургаш, эртен чылдарга дек-

назарга, элаан хай чедишкенин челип алган. Совхозтун кээде ажыл-агый челилери март Пленумунун шийитилгелерин амыдыралга боттандырып, үжүр-дузанын хандыр биле берген-дер. Совхоз бо чылды 5530 га чеге аны-бүрү тарга култураларына, ярааш, ону октябрь 9-та чидирг чок бүрүн ажаап алган. Он бир гектарындан ортумаа-биле 7 центер дүжүтү алган. Ол ышкаа совхоз кургуге 200 тонна тарга ту-жаар пазаны 700 тонна кылдыр ажык күүсеткен болгаш ам-даа ту-жаап турар. Тарга пазаны 3 катап ажык күүсеткен, кургугекек немелде талевирин алган чорук совхоз ажылчыларынын амыдыралына эргежок чутула болган. Ол ышкаа совхоз нийтинин малына сиген белеткек пазаны 113 хууга күүсеткен чорук ТК-ның март Пленумунун шийитилгелерин чон амыдыралга боттандырып, ол Пленумун үжүр-дузаны билгени бо-дур деп чүве бистиң совхозтан безин билдингир-дир деп, ол чуталаш.

Ол ышкаа делегейин амгы бай-далынын дугайында диниакчылар улус сонугураан. Шах мынчаар, амыдырал-биле холбоп тургаш, кичээл эрттирген, диниакчыларга солун бүүдүрү чутажок. Пленум материалдарынын дугайында билдинмес айтыргыларын диниакчылар айтырып, билди алганнар.

Пленум материалдарын өөренип көргөн, диниакчылар партия Төл Комитетинин тургускан айтыргы болгаш Пленумунун шийитилгелерин чөр кончук мын деп салып, ону-кижи бүрүч амыдыралга боттандырып, партияны ам болур XXIII съездинде чедишкенин ужуражар дээш шекпэржидерин улам сорук кирип, мурнуна улуг-улуг соругдары салганын дегип турганнар. Дараазында диниакчылар марксизм-ленинизм үнденинерин болгаш политиктиг эге шкодларга тус-тус өөренип кириптерлер.

М. ХОЮГ-ООЛ.

Барыш-Демчик район.

АК-ДОВУРАКТА

СЭКП Төл Комитетиниң сентябрь Пленумунун материалдарын Ак-Довурак хоорайда тузуг, улутпур черлери тайжарыны үргүчүлөп турар. «Тыва даг-дугу комбинат» тузуг эргелединиң бүтү улаастоттарында болгаш бригадаларында, рудникке, даг-дугу арыктар фабрикага, электро-станцияга болгаш өске-даа черлерге баштайгы танылга организастыг эр-дилеэн. Ам үеде тус-тук бригадаларга, улаастоттарга, бүүдүрүлгелерде болгаш албан-органнаа чедеринде сентябрь Пленумунун материалдарынын дугайында беселалары агитаторлар, бригадирлер, тус-тус бүүдүрүлгелер удурутукчулары чорууп турар.

Төл Комитетиниң сентябрь Пленумунун болгаш ССР-ниң Дээди Совединиң адыгы сессиясынын материалдары партия өргелелингиң шкодларында болгаш семинарларында өөренип эгелен. Пленум болгаш сессия материалдарын кала-даа таныжып өөренип турда, ажылчын чон ол шийитилгелерин боттандырып дээш чүткүлдү ажылдарын хүлээнип турар.

„Молния-1“ дээр ийги спутник ужудуушкунда

СЭТА-НЫҢ ДЫҢНАДЫ

Черный кымыл спутниктерин илеткейлиг ретрансляторларын амыдырал турган, ыраактыг радио-харылаанын болгаш телевидениниң системанын ажылдап кылларынын программаларына дүүштүр 1965 чылдың октябрь 14-те «Молния-1» дээр харылаанын ийги спутникниң бедиң эл-ликтиң орбитаже салып үндүрерин Совет Эвилелинги чедишкенин боттандырган.

Таарымтырла-саналга төвү-күн баштайгы сан-медээлерин дүүштүр алдыр, спутник орбитаже бөмбүрзектиң согу чартымында

алогей-биле 40 мун километрге болгаш бөмбүрзектиң мурнуу чартымында перигей-биле 500 километрге салып үндүргөн. Спутник эргилериниң үеи 11 шах 50 минута, орбитаның ийленчээ 65 градус.

Телевидениниң болгаш ыраактыг хай каналдыг радио-харылаанын программаларын дамчы-лар ретрансляция аппаратуразын, а ол ышкаа команда-кемчек ком-плексиниң, орбита ориентациязын

коррекциязынын база спутниктиң энерго-кеменингиң системанын аппаратуразын спутникте тургускаа.

«Молния-1» дээр харылаанын ийги спутникниң салып үндүр-генин кол соругулаа болза, ийи талаанын ыраактыг телевидени болгаш телефон-телеграф радио-харылаанын системанын улам мыңа ажылдап кылдыр болгаш он дүржүлүгө ажылдап болур.

Харылаа спутникте тургус-

кан бүтү аппаратура өй-тавында ажылдап чоруур.

«Молния-1» дээр ийги спутниктиң дузасы-биле телефон харылаанын баштайгы санамаларын чоруткан болгаш Москваның ба-за Владивостоктун аразында телевидени солчуушкунун чоруткан.

«Молния-1» дээр ийги спутниктиң орбитаже салып үндүргени-биле каш-даа спутниктерин кады ажылдап тургаш, харылаа систе-манын организасталарынын арга-ларын хынал эгелээр.

ЭКОНОМИКА ХӨГЖҮЛДЕЗИНИҢ КҮЧҮЛҮГ ЧЕПСЭЭ

Улетпүрү эргелеп башкара-рынын болгаш планнаашкыны чаа системанын ийи бериниш-кин дээр — бистиң чүтүвүс-түн экономиказын улам мыңа хөг-жүдериң күчүлүг чепсээ-дир. СЭКП Төл Комитетиниң сентябрь Пленумунун ажылынын түңнел-дерин партия обкомдарынын пле-нумнарынын болгаш областтарын парторганизацияларынын актив хуралдарынын киржикчилери — коммунистер, анчаар үнелер ту-рар.

Кубаска чеди чымыл дү-гузунда 350 чыгач ба бүүдүр-гелерин, пехтерин ажылалга киригир. Хөмүр даш тыжыш, металл бүүдүрү үндүрер, химиктиг продукттар бүүдүрер мыка көвүдөөн. Мынчалжок өб-ластың бүүдүрүлгелери ам-даа ажылдагынымаан хайгачык хай куурадыралыг болуп турар. Он сес шакталар болгаш хөмүр даштыг черлер телевиденингиң күчүлүг чедир ажылдагыныма-нын, химия заводтарында мыка

хай бүүдүрүлгелер долу күжүңгө ажылдап турары чуталаш-ла четчир. СЭКП обкомунун бирги секретары А. Эштокин ол дугайын Кемерово областың пар-торганизациязынын актив ху-радына кылган илеткелиге дини-наткан.

Улетпүрү эргелеп башкара-рынын болгаш планнаашкыны эр-ги системаны бүүдүрүшкүңү э-стүрерин, телевидел күчүлгелериниң алыртың саазалып кел-гир дээрин санал берген ком-мунистер тодаргай чижектерге көргүзүп турган. Кузнецкий металлургия комбинатынын ди-ректору Е. Салов ол улуг бүү-дүрүлгелер чери кызырадыг хемча-ага ажылдап келген, мынчанга ону чартыг дериниң үеи келген деп чуталаш. Ол чартыг дериниңиң шаг-ла-а эгелен, мы-чалаш-даа кажан доостуру бил-динмес.

Чаа күчүлгелери ажылдап

кирбей тургаш, кан болгаш прокат бүүдүрер мыка көвүд-дир дээш металлургия хай күш-тү үндүрүп келгенер. Чеди чы-мыл дүрүзүндө аңаа күш-ажылды бүүдүрүтүлү 37 хуу өскөн. Кургуге башкы чартык мынчалар рубль арыг орулганы берген.

Партияны Брэнск обкомунун пленумунга СЭКП ТК-ның сен-тябрь Пленумунун ажылынын түңнелдеринин болгаш он шийит-илгелерин амыдыралга боттанды-рар талаа-биле областын партия-ажыл-агый активиниң соругдарынын дугайында СЭКП об-комунун бирги секретары М. Кра-мнов илеткеп кылган.

Брэнский камвол комби-наттың кол экономии Ю. Мар-тинованын чуталаш пленумунун эргилчилери улуг сонугура-лды диниал. Бо чылдың ийги квартиралындан эгелден, ол ком-бинат дараанында бүүдүрүлгелери-

ния болгаш салыг организаста-ларынын шуут чыгактары дүүштүр ажылдагыныча шидчөө. Ол ча-гыларга дүүштүр аңаа чүтү-кол көргүзүлгелерин планнап ту-рар. Он түңнелдере бүүдүрүл-гени үнденин айтыргаларын дү-гөш шийитилереп турар, күш-ажылга мынчалар кижилерин материал талаа-биле деткири-ни аргазы тытып келген.

Комбинатта ассортмент дыка чартыгын, бирги сорттун кы-дыларын бүүдүрер көвүдөөн. Коллектив тос айларын планна-уулаа бетинде күүсеткен, план-дан ажык ийи чүс мун метр эки шынарлыг пестерин берген, тех-ника-экономика кертүлгелери экижиккен.

Ставрополь крайыны, Ула-новск болгаш Куйбышев обла-старын партия организасталары база СЭКП ТК-ның сентябрь Пле-нумунун ажылынын түңнелде-рин, партия организасталарынын соругдарынын чуталашкан.

(СЭТА).

Таныдылга калбарган

Партияны Төл Комитетиниң сен-тябрь Пленумунун материалдарын Баз-Хем районун бүүдүрүлгелеринде болгаш албан организасталарында партия чымылшыкынын эге бол-гаш марксизм-ленинизм үндени-нерин өөренип шкодларында база ол ышкаа коммунист кичээлине-генин айтыргыларын өөренип семи-нарларда өөренип турар.

Пленум материалдарын танышты-рар ажыл районун бүүтү колхозта-рында, фермаларында база чоруп ту-рар. Ол талаа-биле районга агит-аторларгазын ажылдап, ылангыч малчыларынын ортуңга илеткейлиг ажылды чорууп турар. Олар сөөлү үеде «Совет Тыва» совхозка, «Бу-руктар» колхозтун сүт-бараан фермазына, Буренде хой фермазы-на, Ленин аттыг колхозтун төвүңге,

Улуг-Ажыкта малчыларга чоразы-нар. Бригаданын составында лектор сентябрь Пленумунун дугайында лекцияны номчул чоруур.

Районда Пленум материалдарын пропагандалаар талаа-биле аштер Ю. И. Иванов, Д. А. Попков, С. И. Одоков, И. Ф. Петухов болгаш эске-лер-даа илеткейлиг ажылдап, чон ортуңга таныштырылганы кылы-маккай чорудуп туралар. Ажылчы коннар, ылангыч бүүдүрүлгелеринин ажылдакчылары ТК-ның Плену-мунун шийитилгелерин таныжып, бил-ли аларындан өнчө-бөтөрлерин санал-онады чуталаш, хай сангыч айтыргыларын салып туралар.

Д. ДАРГАН.

СЭКП райкомунун пропаганда болгаш агитация кидилирин эргелекчи.

Улуг Октябрга алдар кылдыр

Тудугжуларның белээ

Улуг Октябрының 48 чыл онунун байырлары чорукчулар тудуу-на, бистиң коммунист күш-ажыл бри-гадавыстың кеңигунерин аңаа че-дишкенин ужуражырын күзеп турар.

Кызылдың 26-гы квартиралында № 14 бажынының бисе хуваашкан тудуун доостууна, радиостанция ту-дуунда ажылдап бердвис.

Октябрь айны улуг байырлар таварыштыр күш-ажылчы элчеге-ге ажылдаар деп шийитилген бис. Тыва АССР-ниң алдарлыг тудугчузу Оюн Налзатга баштапкан эвено-станциянын корулушун тудууда туйуу салып, а Салчак Чалыптын

эвенозу чуртталга бажынының бир-ги кызын доокшаш, сонгалар мыр-ның доораларын салып эгелден. Бо эвено ийги каттыг ханзын ко-боды б-га чедир доорал деп хүлээн-ген.

Сорулганы чедип алды дээш шу-дугу ажылдап тураларга, Тулуш Тукан-оол, Монгуш Каргына, Мон-гуш Байлак-оол, Тамур Дыртый-оол камааржыр. Өске-даа тудугчу-лар олардан чымыл калбас дээш, улуг кеңүрүлүшкүңүңү ажылдап ту-рлар.

С. САНДАН.

«Кызыл тузуг» эргелединиң дашчызы.

Тыва АССР-ниң улутпүрүнүн 1965 чылдың 9 айларында план күүселдезинин түңнелдеринин дугайында

Чеди чыл планын хуусаа бетинде күүсөдир база Улуг Ок-тябрының 48 чыл болуп оюн төлөпкү утукчу дээш бүтү улусчу социалист чарык киришкешкан, республиканын улутпур бүүдүрүлгелери 1965 чылдың эртен 9 айларында нийти продук-ция бүүдүрүлгелери талаш-биле күрүңе планын 107 хуу күүсөдир пыдаан. Ол дээрте эртен чылдың бо үеңгеге декабрга 21 хуу өскөн болуп турары ол.

Красноярский улус ажыл-агый чөвүлелинин бүүдүрүлгелери 9 айларда планын 105 хуу, «Главкрасноярск тудугун» бүүдүрүлгелери — 103 хуу, чер-чег Советтериниң бүүдүрүлгелери — 106 хуу, өске министрстволарынын болгаш ведомстволарынын бүүдүрүлгелери — 111 хуу күүсөткенер.

Нийти продукция бүүдүрүлгелери 9 айларда бердиген планын тус-тус бүүдүрүлгелерин күүсөткен болза:

1965 чылдың 9 айларда план күүсөткө- нүгү хуу	Эртен чылдың бо үеңгеге күүсөткө- нүгү хуу
Красноярск улус ажыл-агый чөвүлелиниң бүүдүрүлгелери	105 144
Оон иштинде: Дараанылга комбинаты	100,5 99
Алгы завод	119 101
Эт комбинаты	102 137
Пиво завод	97 95
ДАГ-ДУГА КОМБИНАТЫНЫҢ бүүдүрүлгелери	108 171
Оон иштинде: «Тыва даг-дугу» комбинат	111 2,7 катал
Чадананын хөмүр даш разрен	107 151
«Кызыл-Хаван» шактазы	105 117
Кызылдың электростанциясы	102 122

Тыва АССР-ниң Статистика эргелелиниң дыңнады

«ГЛАВКРАСНОЯРСК ТУДУГУН» БҮДҮРҮЛГЕЛЕРИ	103	96
Оон иштинде: «Тыва тузуг» трезияның дузалар бүдүрүлгелери комбинаты	104	97
«Тыва даг-дугу тудугун» дузалар бүдүрүлгелери комбинаты	107	98
Тувуу заводу	90	89
ЧЕР-ЧЕР СОВЕТТЕРИНИҢ БҮДҮРҮЛ- ГЕЛЕРИ	106	116
Оон иштинде: Хлеб быжырар үлөтпүрүң трези	111	130
Оон иштинде: Кызылдың хлеб заводу	114	114
Ак-Довурактын хлеб заводу	100,4	136
Чадананын хлеб заводу	105	5 катал
Хову-Аксынын хлеб заводу	122	103
ЧУРТАКЧЫЛАРЫН АМЫДЫРАЛ ХАНДЫРЫЛГА ЭРГЕДЕЛИ	102	102
Оон иштинде: Шагаан-Арыг райүлөтпүр комбинаты	101	100,5
Турунның райүлөтпүр комбинаты	104	106
Сарыг-Септин	100,7	100,7
Чадананын	111	111
Бай-Хаяктын	92	91
Тоюнучу	79	73
Шуурмактын	103	102
Кызыл хоорайнын үлөтпүр комбинаты	100,9	104
Ак-Довурактын амыдырал хандырылга комбинаты	100,0	112
Хову-Аксынын амыдырал хандырылга комбинаты	118	130
ООН ӨСКЕ МИНИСТЕРСТВОЛАРЫН БОЛГАШ - ВЕДОМСТВОЛАРЫН БҮДҮРҮЛГЕЛЕРИ	111	115

Оон иштинде: Сүт комбинаты	124	128
Тараа продукттар эргели	101	115
Оон иштинде: Кызылдың сайгарылта баазам	99,8	127
Чадананын тараа пункттуу	105	89
Республика типографиясы	120	121
Бияш ажыл-агый эргели	114	115
Оон иштинде: Улут-Хем ыяш ажыл-агый чери	114	106
Автосепельге заводу	94	97
Республиканың «Сельхозтехника» каттыгышкымы	100,2	101

ПРОДУКЦИЯНЫҢ КОЛ ХЕВИРЛЕРИН БҮДҮРҮР
ТАЛАА-БИЛЕ РЕПУБЛИКАНЫҢ УЛУТПҮРҮНҮҢ
ТОДАРГАЙ САНАРЫН КӨРГҮЗЕРГЕ БОЛЗА:

1965 чылдың 9 айларда бүүдүрүл- гелери	1965 чылдың 9 айларда план күүсө- ткө-нүгү хуу	Эртен чылдың бо үеңгеге күүсөткө- нүгү хуу
Электрэнергия — миллион кет-шак	55	111 142
Хөмүр даш — мун тонна	211	109 130
Тузуг тууубузу — миллион борбак	14	74 30
Тузуг тууубузу — мун тонна	2,4	120 120
Дитер мят материалдар — мун кубометр	72	132 95
Тузуг болгаш оттуулар мышты үндүр сөөрткө — мун кубометр	191	100,4 99,4

Чымыр-эпээр демир-бетон конструкциялар болгаш деталдар — мун кубометр	8,9	141	121
Хөм иди — мун эжеш	25	104	2,2 катан
Кидис иди — мун эжеш	42	103	124
Дараагы кылгылар — мун рубль	419	97	96
Медаль — мун рубль	536	101	101
Бирги категориянын эт болгаш эттен кылган продукттар — тонна	1952	108	145
Колбаса кылгылары — тонна	463	97	107
Мал саржаа — тонна	528	121	126
Сүт продукциялары — тонна	6607	117	122
Далган — тонна	9832	101	99
Хлеб болгаш булочка кылгылары — тонна	9384	102	116
Чигир-боова кылгылар — тонна	516	101	125
Пиво — мун декалитр	139	96	102
Эзиртпес сускун — мун декалитр	94	78	76
Дус (тыгымжи) — тонна	2382	66	92
Даг-дугу (тыгымжи) — тонна	8240	125	6 катан
1965 чылдын тог айларында эрткен чылдын бө үзүниг деп- изрге: электроэнергияны — 1633 мик ватт — шагды, хамүр- ну — 48229 тоннаны, чып эпээр демир-бетон конструкциялары- ны — 1545 кубометри дээр оон-даа өске чүүлдерни ажыг бү- дүрген болуп турар.			

ОРУЛГАЛЫГ ТУДУГ ДЭЭШ

ПАРТИЯНЫН СЕНТИРЬ ПЛЕНУМУНУН болтап СССР-ниң Дээди Советинин адыгы сессиязынын шийтпирлерин амыдыралга ботландырар кемчелериниң кол соруглазы болза, улетпурнун планын удурутлазын баа ажал-агынын чорударынын арга-методтары коммунизм тургузарынын онаалгалары-биле дүштүрери болур. Ону чедип алырда, бүгү күндүзүлүрүн мөөнөзүр, эң аяш чарыдалды күндүзүр, улуур үр-түннелди чедип алырынның аргаларын тыбар апаар. Мынганга амык уде ту-дуг организациаларынын оруталыг чорутун кал-барырынга, ажал-агыны болурун улам экижи-леринге чамдык шалтыктыг чүдүлери узуткары чугула. Оон кол аргазы—экономикалык анализтик жүрү-дузасы улаткан.

Уругуучун экономикалык анализтик тууду бү-рүдүгө болгаш ажал-агы чорутуу чүгө план куусеттинизде эвес, а харын план куу-сеттинизде да турда чорудары чугула. Тууду план куу-сеттинизде сандарыг болур чүдүлөр эңмежок. Оларын чүгө чамдыктын беши санаарга, бо айтырлар ажал-агыны: күш-ажалдын органи-зацин, ажал-агынын болгаш инженер-тех-нистик ажал-агынын квалификациязы, ту-дугтун шилеги адалгын технологиязы, энергия-биле чегеленген, материал-техникалык ханды-рыла.

Ол чүдүлери чогадыкчы бу-биле хандыр ө-рөнип көрү, оон иштинде кол эвеноун тывары чүгө инженер-техникалык ажал-агынын эвес, бүгү коллективтик санын салышкыны болур.

«Тыва тудуг» презинин улетпур-тудуг участо-гу бо чылдын өрткөн 9 айларындын тургузууда оруталыг болгаш немедде оруталыг көзү бол-келген. Коллектив тос анык керээ-бузгар пла-нын 126,3 хуу, оон иштинде бодунун күсели-би-

ле—125,5 хуу күсеткен. Туудунун бот-үнеси планда көрдүгөнүнден чингээ, немедде орута алдыган болгаш күш-ажалдын бодуруктуу 102,6 хуу четкен.

Участоктун бүгү көргүзүлгөсүн кичээнгейл өрөнип көрө, бистин чамдык туудуларыныста бар дыка хей четпестер мында база бар дээрин илереп келир. Организацианын ортумак көргү-зүлгөсүн аргында планын көргүзүлгөсүн куу-сеттес, бодурулгөсү карыгалыг туудугар ки-чээнгейден чыдып калышалар болганчок тавар-жыр. Экономикалык көргүзүгө туудунун ажал-агы кирер хуусааны канчаар-даа аажок салдарыг. Туудунун достур хуусаанын уздары, ону ажал-агы кирерин соңгаралары күрүнө өтүзүгө болгаш тууду организациаларына удуз когарал-ды чедирер.

Чижек кылдыр Кызылдын сүт заводунун ту-дун алымы. Ук завод бир эөлөгө 30 тонна сүт болгаш 2,5 тонна мороженое бодурер. Ол ту-дунун чыгыкчызы—сүт комбинаты (директору С. А. Бояринов) тууду эгелеринге чедир төлө-лө-металыг документтерин четтеси-биле бе-леткөзөт, мынчага дээр ол туудунун ажал-агы-рышкыны чөткөк багай.

Ук тууду 1963 чылда эгелес-даа, кол боду-руге коруунун 1967 чылда ажал-агы кирерин планирланган. Оон доктаатылган хуусааны ийден хей катан удуз турар. Оон ынай тургу-зуге элементтери урелин, деригер тургустунмай чыда-ла алап кат, туудуга бодурукчулук эвес чыгырлардан удурун, ажал-агыны эвес чорук-ту көргүзө бээр-дир.

Будурулгелер бодунун күчүзүн күрүнөдөн ал-ган чөлөкчү күсели-биле алганды алыр ажы-гыт.

Кызылдын ЭТТ КОМБИНАДЫН бо чылын чарты кылыр күрүнөдөн эрдип берсе капитал салышкыны-биле эвес, а төлө-биле чоруттунуп турар. Немедде күчүзүн ажал-агы дүргөн киреринге бодурулгөсүн соңу-галдыг болганын база керээ бузгар ажал-агы турар тууду организацианын шалтыкын ажал-агы келгенниң түннелдине соолуга чеги биле ма-шина алы алды-ла ай кире үч иштинде эки ша-нарлыг алгачкынын. Оон ачылында комбинатын күчүзү 4 ажыг катан улаткан, а туудугар 8 муң кире рубль оруталыг болганнар. Мастер М. И. Волковта баштаган ажал-агычынар кыска хуусаада 180 муң рубльдин шингээлди, чаа мер-жедигер өрөтөнгөн. Оларын санынга Макла-ков, Сат, Вилгитин, Таранова болгаш эскерли-даа кириштирип болур. Алаанымыс туудугар ай санында нормалын 160 хуу чедирбашаан, эки шынарлыг ажал-агылар.

Кызылда төп электростанция тууду планын ү-гүлүч куусетпейн келген болгаш карыгалыг ажал-агы турар. Эрткен 9 айларын планын чү-гө 67 хуу куусеттинген, дыка хей ажал-агынын бодурулгөсү графиги урелген. А оон чылдагыны-биле республикада чугула объект болур ук ста-цияны алгачкы планга чүгө ийги квалитетин эгеленде киртирген болгаш материал-техника-лык хандырылган төлөвилегинге кирбейн барган. Демир материалдарын фондуз, демир-бетон ки-

лыгар болгаш дериглеринг дыка хей хевирлери туудуга чок, а туудугуларын ажалы бурунга-ларайн турар. Амында дээр машина залынын бажынын тууларыг өргөжөк чугула демир ту-гузулгасын белектеттиниз. Бо чылдын декабрь 25-те 6 муң киловатт күчүзү №4 турбогенера-торну ажал-агы кирер хуусаанын эрттирбес дөш оон эгелешкенин ажык дээр адаанда чор-дуп турар. Демир тургузулгасын хандырыла соксаанда, туудугулар анаа олурбас дөш, турби-наны дуглаар бажынын кылып эгелээр ужура таварышканнар. Херек кырында ол тууду төлө-виле көрдүмөн болганда, организациадан удуз чарыгалары негеп, карыгалыг болуп турар.

План куусеттинизде хамык бурууну тууду-жулар материал-биле хандыр организациалар-ге чуй каар болгай. Инда чөптү чүгө бар бол-байн аан. Мынчага-даа алдыган тууду материал-дары кадалаган тууларын ол көрөдөгөн. Бистин участоктун туудугуларында-да, эске-даа чөлдө-дөш материалдары орутун ол-бо талаалары-ге кайы хамаан чок дүжүр ооткан чыдарын бо-ла эскерип болур. Оон түннелдине олар бүстүп, далаарып урелгилей бээр таварыла эвес. Индыг материалдан кедилг ажал кылыр берге, а чамдык инженер-техникалык ажал-агыларын талааларын контроль кошкак болуп тууларында текниктик айтышкынын хажыттынмы, үрөй болгаш катан кылырынга чедип турар. Кызылдын сүт заводун текниктик негедде бузгар тутпа-нындан ол объект багай шынарлыг кылдыган, а ону өткенин өртөз 4 муң ажыг рубль болган.

ТУДУГУЛАРЫН үргүлүч өрөтөс, оларын хуула харыскалыгын белеттес, кылган ажал-агы эөлөг санында хынаш, хуула ал-бас болгаш анаа чурттагылар бола ажал-агы чылар хомудары билдингир.

Куусеткен ажалдын сан-түнү дөш чамдык бригадалар оон шынары ийги чегерге шилчи-динтер турган. Эп Гордеевтин бот-оруда-чары-галыг бригады туубу заводунда ажал-агы тур-рар. Оон ажал-агы кылганынын көргүзү ажи-да болза, туудугу шынары дөш демисел хөткөк сула.

Дөш-деки ажал-агыны, бүгү көргүзүлгөсүн чөптү, чамдык-ай планыны удуз ийги болур деп, СЭКП ТН-нык Пленуму айткан. Бистин коллективке хамаарыштыр дөш-деки ажал ду-гайын чугаалары беши берге. 9 айларын тур-гузууда «Тыва тудуг» прези биске берген планын уш удаа эскерткен. А ол эскериле, тууду ажал-агынын хемчээли улам улаттырып келген.

Бистин туудугуларын мурунда чыл төгү-же планда көрдүгөн объектилерин туудун до-зары болгаш келир чылда чедипкенин ажал-агынын үндөсүн белектээр соруглаар сал-дыган. Ону чедип алырда, туудугу бүгү алы-ларынын экономикалык саныншыны күштөлдө-ри чугула. Чүгө мынчага тууду организациа-ры үргүлүч оруталыг ажал-агы шыдаар.

В. ЖУЛЕВ,
улетпур-тудуг участогунун кол инженер.

Малчын болгаш оон ажал-ижи

Хемчик унууун ийи дендэн. Де-вээрлер чер дилей хойлар бөкпө-лө-жип, бот-боттарынын хөдөгөдөгө-дөш дымаржымыр апарган. Чайлагалар үе келген.

Ийи каларык өт-бүлө чү-хөзүн чүдүргөш, хойларын сүгү, бар-дыктын Сукпак тайгасы кайы сен дөш чоруккан. Шыраа-Булакка ара хонгаш, ууун хунуу хундөш кел-ген, сынга ам-на чоккулаан кел-ген. Тайганын агаар-бодурунун өс-көрлөчүлө ажал-агы эрес, дээрде бу-дугтар дилерип, дүй түзүп келген соонда сүтүгү чазе куула-ла келген. Сооксуларын илдег. Куулушкун дээр намыр аян чөк.

— Чоокта чаа кырган, тас хойлар ат болуру ол-дур, болаага чаа-ка-талымыр тохтурбаша дөржөк эвес-чө деп, Агынак дүзүрп болганан. Мынча дуулаакы кадарчы турган Дажы оон боданын үзе кирип, элөп уртакан алгырган:

— Чайлага мыап чепер!

— Чо-ой! Болаага хонар!

— Мыа арылаа чү боор—деп, дөмгөн удуулаган.

— Тенине! Уш шораян баштыг тайганы ажалы беши индыг амыр бе? Чоокта чаа кырган хойлар эл-деп болгай-ла...

Ол арылаа хойлар бөкпө-лө-жип, ай дилерип, чамдык чеге беле сыйнып турушкан. Дажы шыкын-тап, алгырар-кышкыраа-лаа бе-лен тоовас. Агынак кезек хойларын үзе киргеш, бөкпөк кышкылар ага-жыгаш уунче сүтүр чоруккан. Хой-ларын хей нуруузу ам-на өөрүнүн соонче шүүжүшкүн...

Малчынын чымчыштыг ажалы-нын кениг кези бо-дур. Ону үе-би-ле хөмчөр болза, таапын тыртып кире-ле. А ол инитинин малын чай-нын изинде-даа, дыштын соотунда-даа чыл-чылы-биле каларып, күзөт-теп чорур.

Кичинин амыралыгына санын-сеткилен урбас күнүр туугулар. Монгун Лопсанович Агынактан ол дугайын айтыра, 1962 чылдын июнь бирин, мыдыг хуянерин би-рөөн дээр ийе.

Чүгө дээрде ол хун инитинин ма-лын даанын ап, чайгы хун дугуу кыска-даа бол, малчынын чымчы-тыг ижинин «амааны» баштай

ТӨЛӨПТИГ КИЖИГЕ ТӨЛӨПТИГ ҮНӨЛӨЛ

гы дүндө-не «амаа» кирипкени ол. Кодааны долгавил, өлөктөн үнөр салгышты хойларын дөш дөш, мыа-бээр башып турган. Хойлар аян оожугуп, таптын сүргөй боду-чун шыкылаан алыр. Монгун Лоп-санович өлөктөн арай оозалаш өр-нүгө бичи дымтанып алыр дөш, дүңкө дээрже кайган чыткан. Каз дээрде сымдыстар олчө карак бас-кан дег имиртиселеп тургулаан. Хөнертен бир-ле сымдыс коорлуп ба-гаш, чингешке ак исти артырбы-шкан, тиле берген.

«Сымдыс-даа мынды-ла болгай»—деп ол боданган.— Исти артыр-гы каарга-даа дораан баалап калыр. Ону он-он чылдарыа көрүп, магам ханды. А мен? Амыралыкка не артырар ирги мен бе?.. Уду дүңдү чачыккан мага-бот шагырап, ка-рактар чайгаар-ла шимзинин эге-лээн. Чайларга уйгуа азыптар мен. Хой ээн каар» деп бодол ону дүзүргөн.

Коммунист Монгун Агынакты ула-ваанда №1 хойжу бригаданын удуруткучуна томуйлаан. Брига-дын он уш кодамына эири, чылын 5163 баш санын хой турган. Олар-нын 2114-тү төртү хойлар. Инча хойун чап төлөгө четчир чен бе-леткөзү беле бе? Малчынар тай-ганды кирбөөдө-ле, 100 тонна ситен кезип, белектээр сизер деп, сөс келген.

Монгун Лопсановичинин бригада-ны планда ажыр чед тонна ситен-белектөөнөр. Шудургу ажалдаан дөш, совохотун удуруткучлары би-ри бригадала байыр чедирип, өске-лерин оларынч улетерин эдерериче кыйгырган.

Кара-Хаа. Кыштаг. Хойларын ка-жаалапкан.

— Паа, хай! Кажаанын, лапчы-жың—деп, каалай Монгун Оң-ка хараалаанын адетерге—хура-ган кажаанын шуут чок.

— А мында чү боор! Чоорту кы-

дып алыр бис. Мурунда чылдарыа киртер кыштап турган кола-дыр болган деп, Монгун Лопсанович ка-дайын оожуктурган.— Дарта сен хой кадарар, а бистер алашкылар кажаа-мыз кези сөөртүр. План мындай.

Агынак эткен сөзүн мындаа элээр киж. Огуу Балыраа-биле эмегелжип, каш-ла хонуктар иштин-де хой кажаанын алгачкы, хураган кажаанын боттарынын күсели-биле тууш алганаар.

Чыкылмаа сөөк кыш бодунун бүрүн эргезиче кирген. Хемчик унуу куу туман дугай берген. Мон-гун Лопсанович хойларын чыдыг хуянерде аалаан ырдыр өткөргөн, а хат-боранынга кыштаг чогуу-ган ыжык чогааларында каларын турган. А ченинг хала-харагандыг черлерге хон баргыспас: дүңдү хараган «агарлап» апаар.

Дөшкитиг үе—хөй оозлаашкыны эгелен. Малчына оон чымчыштыг үе турбас. Чамдык хуянерде 25—30 хире хураганарын казаткан өлөк-дөш, оларын ажалы берге-ле ийин. Кадарчы өт-бүлө мындыг үе-ле аш-чөк беши кылып чип четтис-пейн баалар.

Мынды бачым өйөс сакмашкытер көчүт дуулагы. Монгун Лопсанов-ич бо арганы база ажаллап, чаш хураганар ажалжыр кижилерин баш бурунгаар дугуржуп алыр.

1965 чылдын март. Бригаданын инити хураган чымар апарган. Аги-нак малчынаарын алааларын ке-зеш, Сарылар Шөмбүлдүн кыш-таанга чыгыларын чараан. Дугуруш-кан өйүлө кадарчылар шүүтү чы-дып келгенер. Ук чымчык комму-нист куш-ажалдын бригадасы деп атты чаалап алыр дугайын, чугаала-жип, ол дөш дөмгөсүл эгелээрин киж бодуру хуулаан.

— Коммунист куш-ажалдын бригадасы деп адуулатуу атты чаалап алырды бо ш-өөр бир дем-биле дет-киди—деп, Агынак оожум, бодам

чалыг үн-биле чугаалаан.— Ол кон-дүс өөрүнчү-дур. Бир-тө индыг болганда менде санал бар: хуула-гевис бузгар 95 эвес, а 100 хура-ган камгалап алырын дугуржуула-ган.

Партюр Бүжүгөт Сатчыг чыла-нанын одуру көрүп, олардан шийтпиратт сөстү маан айтыр-ган:

— Эш Агынактын саналын кым, кандыг деп бодол олур чө?

— Ол-даа чүдүлү! Чүдүлү-дур!—деп, анык кадарчылар Серафим Намзырай, Сааа Оңгай-оол болгаш өскөдөр-даа саналды ийи-биле дет-көзүнөр.

Малчынар сөзүн боттук ажал-ижи-биле шымызганнар. Бригада инитин-биле 100 хойга онааштыр 101 хураганны муркуртуп ап шы-лаан. Тарайгаалаа, төртүр 2114 баш хойдан 2145 баш хураган ин-тинин малыга немешкен.

А дүң? Бо база онаагай көргүзүт. Олар бир хойдан-ла 2,2 кг кырып алыр турган, херек кырында 2,8 кг кырып алганаар. Шүптү 15 тонна дүктү күрүгө дүжүгөн.

Бо дээрже, көлөн-көзөн хойлар, киртер болгаш хөй дүк—чедипки-рин-дир!

Чедипкенин чамдыг чүдө? Бирөө, хойун кызыраар чо-руун бодурубас дөш, өй-шанла чо-гугу кемчег алдыган. Колдууна тарып боозадылаа даянган. Ийке, каш хураган буруун доруктарыны-га, илерин немедде чөм-биле азы-фазарыга четчир сүзүлгөсү көк си-генин белектөөнөдө болгаш оларын чыдып, дөшөк кажааларга туру ка-ла тургузу азырааган. Уште, бо бүгү малчын буруунун эрес-чулу-гу күженишкени болгаш партия организацианын ажилдектин ажал-агы-биле тууш холбаалыг.

Партияг ажалдын төлөвлөкчизин, оон малчынар ортууна холбаа-чызы—бригадир коммунист Мон-гун Агынак.

М. БАЙЫР-ООЛ.

Валентина Константиновна Юрина Кызылдын улетпур комби-надын хоочун даярныкчы. Ол бодуруге 13 чыл ажалдап, ажал норманын үргүлүч ажыр күселин, мурунчылдарын олуруу-ла чоруп турар. Валентина бодуруге эири көргүзүлгөсү аян бо-чыллы Куйбышевтин аргы чамаларын бот-таанып өрөдөгөк че-ринге уш ай хуусаалыг чоруткан. Ол өрөдөгөк челишкенин доокша бодуругезинде катан ажаллап эгелен. Ам комбината аргы чамар ажалдарын ол кылып турар. Бир чамык муңгаргай хоочун чедип келген:

— Орта эвес чүдө, мастер! Ууур өрткө-биле сандыг тон салып алгаш өртөдип алдым. Чамал болурунун аргазы чү?—деп тонун сунган.

Өрткөнгө чер артында көсүк чери—мурунда. Мастер ону күзө-дин-биле күдөп алгаш, чамыкка хуусаа бергеш чорудуккан.

Цех начальниги ону Валентина шевер холуга, тустукан соонда тон бүткен. Чамыктын келдиргеш көргүзгө, ол чаман чериниң изин тыйпайн барган.

Бир эвес хөнерин кагаз, азы кандыг-бир таварыладан орууп урели берсе ону боду «тарбайлаа» мастер хоорайын улетпур комбинатында бар деп билгит алыр. Валентина Константиновна Юрина тон аргы чамаларын ажалы: кылын ораа мен бо чүрүтү тырттырып алдым.

Фото А. Содунакина.

Урезинни уруп, арыглаарынче кичээнгей салыр

Тарып өстүрүп турар бүгү-ле култураларын чаагай дүжүдүн алырын шийтпирлг негедде болза ак шынарлыг, райончутту-ган урезинер-биле ажал-агынын хандылары болур. Урезинни чөтүр «бүдө» арыглап кургаташ, шын ка-далааларын организациаары эн-не чу-гула соругла. Келир чылдын дүжү-дүгө хергелээри-биле урезини аш-тап арыглаарын, уруп шыгжарын амык уде хөй-хөй ажал-агыларда

кургалыкынын чогуур үезинде чорутууларынын уламандан. Чагытай бригадаларда кыш-тас урезини изип, үрөй чыдар дээрин колхоз-тан удуруткучлары тутуп алганаар боор. Шаң индыг фактылар респу-бликанын ажал-агыларында чамгыс ол эвес.

Улут-Хем районда «УТКА 25 чы-лы» совхоз, «Куш-ажалдын хосту» колхоз, Тес-Хем районда «Тес-Хем» совхоз болгаш «Чодураа» колхоз үрө-чорудуп турар.

Чажээ, «Тээли» совхоз хергелестин урезиниң 95 хуууун. «Найра-рал» совхоз—90 хуууун. «Чыраа-Бажы» совхоз—85 хуууун уруп чөткөткөн алган. «Революциянык чөлбөж» колхоз тараа, мал чөм култураларын база картофельди урезиниң бурун уруп белектен.

Иччалла-даа урезини арыглаарын болгаш уруп белектөөн чамдык черлерде чугулага көрбөй турар та-варылаар бар. «Тилекег» совхоз тараа култураларын урезиниң 83 хуууун уруп алган. Инча урезин арыглаашкыны кошкак чоруп турар. Урезин арыглаар машиналар-ын бурун-биле ажаллапкан. Сов-хозтун агроному эш Ходовов ажал-агыда бар болуп турар, урезин ары-глаар ОСМ—4,5 деп нарын машина-ларны амга чедир-ле ажаллап кирбөө, урезиниң бодун машина-лар-биле арыглаарын орадалжып ту-рар.

«Совет Россия» колхозта урезин уруп белектөөн организас чок чоруп турар. Агроном эш Ахматов Чыгы-тай чамында №2 бригадала неделя ажыр туруп келген хирезинде, инча урезин арыглаар ОСМ—4,5 деп ма-шинаны ажаллаар кылдыр органи-застап шылаан. «Чамычын күжү чедипшес» деп шылаган турар. А дерек кырында ол колхозта күш-ажыг кылын шыдаар кижилер 800 ажыг. Колхозтун баштаар чери бо-лган партия организациа урезин уруп белектөөн организастыг хөмчөгөдөр ам-да албаан. А үе эр-тин турар. Арыглаашкыны болгаш

анн арылаар ОСМ—4,5 деп машина-ларын амга чедир-ле ажаллап кирбөө, ол болбадын техника анаа туруп турар. Оон анында, урезини кадалааларын корум-чүрүмүн ха-жылар турар чоруктар бар. Чижээ, Тандыла дүжүлгө станциянда урезинер өске тараа-биле холуудуп турар.

Ажал-агыда бар урезиниң шын ажаан кадалааларда, бүтү дүрүм-дөш санымын, тодаргайлаага, бөк үнүштерден, өске култураларын урезинеринден мыа арылаан соонда, ам урезиниң тускай чеге улары өргөжөк чугула. Тараа буру-дун арылаан соонда, арылаар машиналарын ык аштаар дерек. Урезиниң скелда кадалаалар өске тараа-биле холуудас кылдыр увар журууду. Урезиниң кадалалаттынп турарын хынап көрү-биле оон шы-нарын контрольн тургузары эрге-жөк чугула.

Урезиниң өзүүчөд болгаш өл-шын кол көргүзүт болур дээр-чө бүгү-ле агрономнар билдингир. Мынганга урезини кадалаалар-биле уларымын бетиле, оон өзү-чөдөдө база өл-шын хынап көрү дерек. Урезини хажарына бүрүн белед болуулары-биле бүгү ажал-агыларын болгаш бодуруге эрге-дөдөгөн агрономнар урезинер-ин контроль-үрөс лаборатория-ларга анализ кылдып көрү-биле чо-рударын организастыг өргөжөк чугула.

А. МИХАЙЛОВ.

Күш-ажыл дептерин шын кадалаалар

Колхозчу кичинин күш-ажыл деп-теринин ажал-агызы аажок удуз. Иччалла-даа ол дептерге колхозчу-нун кылган ажалыг канчаар бички-рин, ону кажа кадалааларын бистин колхозта четтес кылып турар.

Бо чазын маан күш-ажыл депте-ринин санаакы-бухгалтер эш Б. Ба-гыт-оол алгаш, ажалдаан күш-ху-нуну бичип эгеледи. Мурунку чыл-дары-даа ажаллаан күш-хунуну, сөөлүз 4 чылда лаубаа ажаллап турган, мында-хаа ажаллаан алган күш-хунуну-даа нити ажалы ста-жынга кир бичиш кан болду. Мо-ну чүд деп биле чогуура? Билдин-мес. Лаубаа маалынын ажаллаар болгай. Кадан дептер дөдүр бичи-тинге бергенде, ону менээ берди. Ап алдым.

Дептерге айла азы чылда ажаллаан күш-хунун база алган маалдарын.

Кыштагаларже

Улут-Хем районун «Х Улут ху-раа» кедээ ажал-агы артелинин ажал-агылар кыштагаларже мал чөжөкчө сөөртүп эгелен. Сөөртүл-гөс тракторларын болгаш машина-ларын бичилгаш.

Кара-Бууун суурга сүт-бараан фермазынче мал чөжөкчө сөөртүп ту-

макталарын бухгалтерия бичип турар. Бир эвес ук дептер колхозчу-нун бодууга турар болза, өскөдөр болгаш бурундале бухгалтерге барып бүртүккөр, шүүттүг эвес чүе бе.

Кадан колхозчу, пенсиялар, азы колхозтан үнөр апаар, ам күш-ажыл дептерин колхозчуга бээр болгай.

Бистин колхозта күш-ажыл депте-ринин талазы-биле шынгыны корум-чүрүм тургустунмааныннан индыг дептери чок, азы ону чидирген ки-жилер кайы хөй. Чамдык кижилер пенсияга үнөр апаарганда, чугула до-кумент чок апаар канчаалары.

Моон соңгар колхозчунун күш-ажыл дептери колхозтун бухгалтерия черинге чыгар болгаш ону шын до-дурларыга мыа ажалдакчылар өө-рөнип алаа чогу

